van de toepassing van de GATT heeft aanvaard, wordt de Gemeenschap door de bepalingen dezer Overeenkomst gebonden.

4. Artikel XI van de GATT is niet geëigend om voor de justitiabelen in de Gemeenschap het recht mee te brengen zich daarop in rechte te beroepen. Dit artikel vermag mitsdien ge geldigheid van de verordeningen nrs. 459/70, 565/70 en 686/70 der Commissie (PB nr. L 57, blz. 20; nr. L 69, blz. 33; nr. L 84, blz. 21) niet aan te tasten.

In de gevoegde zaken 21 tot en met 24-72

betreffende verzoeken aan het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag van het College van Beroep voor het Bedrijfsleven, te 's-Gravenhage, in het aldaar aanhangig geding tussen

INTERNATIONAL FRUIT COMPANY NV, Rotterdam (zaak 21-72),

KOOY ROTTERDAM NV, Rotterdam (zaak 22-72),

VELLEMAN EN TAS NV, Rotterdam (zaak 23-72),

JAN VAN DEN BRINKS IM- EN EXPORTHANDEL NV, Rotterdam (zaak 24-72),

en

PRODUKTSCHAP VOOR GROENTEN EN FRUIT, 's-Gravenhage,

om een prejudiciële beslissing over de uitlegging van genoemd artikel 177 en eventueel over de verenigbaarheid van bepaalde verordeningen der Commissie met artikel XI van de Algemene overeenkomst inzake tarieven en handel (GATT),

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: R. Lecourt, President, R. Monaco en P. Pescatore, Kamerpresidenten, A. M. Donner, A. Trabucchi, J. Mertens de Wilmars en H. Kutscher (rapporteur), Rechters,

Advocaat-Generaal: H. Mayras
Griffier: A. Van Houtte

het navolgende

ARREST

Ten aanzien van de feiten

I — Feiten en procesverloop

Overwegende dat de aan het geding ten grondslag liggende feiten en het procesverloop kunnen worden samengevat als volgt:

1. Door de Raad werd op grond van zijn verordening nr. 23 van 4 april 1962, „houdende de geleidelijke totstandbrenging van een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector groenten en fruit" (PB blz. 965), op 9 december 1969 verordening (EEG) nr. 2513/69 vastgesteld, „betreffende de coördinatie en de eenmaking van de invoerregelingen voor groenten en fruit die door elke Lid-Staat ten opzichte van derde landen worden toegepast" (PB nr. L 318, blz. 6). Volgens artikel 1, lid 1, eerste alinea, van deze verordening is het met name verboden „behoudens andersluidende communautaire bepalingen of afwijkingen, waartoe door de Raad ... is besloten, ... enige kwantitatieve beperking of maatregel van gelijke werking toe te passen" bij invoer uit derde landen van bepaalde landbouwprodukten waaronder tafelappelen. Artikel 2 dezer verordening zegt:

„1. Indien in de Gemeenschap de markt voor een of meer van de in artikel 1 bedoelde produkten als gevolg van invoer of uitvoer ernstige verstoringen ondergaat of dreigt te ondergaan, die de doeleinden van artikel 39 van het Verdrag in gevaar kunnen brengen, kunnen in het handelsverkeer met derde landen passende maatregelen worden toegepast, totdat deze verstoring opgeheven of het gevaar daarvoor geweken is.

.....

2. Indien de in lid 1 bedoelde situatie zich voordoet, beslist de Commissie op verzoek van een Lid-Staat of op eigen initiatief ter zake van de noodzakelijke maatregelen, die aan de Lid-Staten worden medegedeeld en die onmiddellijk van toepassing zijn. Indien bij de Commissie een dergelijk verzoek van een Lid-Staat wordt ingediend, beslist zij hierover binnen de vierentwintig uur na ontvangst van het verzoek.

3. ....."

2. Met name op grond van bovenstaand lid 2 gaf de Commissie op 11 maart 1970 verordening (EEG) nr. 459/70 „houdende vaststelling van vrijwaringsmaatregelen voor de invoer van tafelappelen" (PB nr. L 57, blz. 20). Volgens artikel 1, lid 1, van deze verordening was „met ingang van 1 april 1970 en tot en met 30 juni 1970 bij elke invoer in de Gemeenschap van andere appelen dan persappelen ... overlegging van een invoervergunning vereist". In artikel 2, leden 1 en 2, wordt bepaald dat de Lid-Staten de Commissie wekelijks mededeling doen van de hoeveelheden waarvoor vergunningen zijn aangevraagd, en dat de Commissie op grond van deze mededelingen „de toestand beoordeelt en beslist over het afgeven van de vergunningen". Blijkens de considerans waren deze maatregelen vooral gerechtvaardigd door de toeneming van de appelproduktie in de Gemeenschap; door het feit „dat in België, Frankrijk, Italië en Luxemburg een crisis in de zin van artikel 6 van verordening nr. 159/66/EEG is vastgesteld" en dat de situatie in Nederland en Duitsland moeilijkheden vertoonde; door de recente „aanzienlijke" invoer van appelen in de Gemeenschap en het gevaar dat de liberalisatie van de invoer ingevolge verordening nr. 2513/69 tot een stijging van de invoer zou leiden; door de „conclusie dat de markt van de

Gemeenschap als gevolg van de invoer ernstige verstoringen dreigt te zullen ondergaan, welke de doelstellingen van artikel 39 van het Verdrag in gevaar kunnen brengen" en „dat het onder deze omstandigheden noodzakelijk is vrijwaringsmaatregelen te treffen", die „tot gevolg moeten hebben de invoer te beperken tot die hoeveelheden welke de markt van de Gemeenschap kan opnemen zonder dat de marktsituatie als gevolg daarvan verslechtert"; ten slotte door de overweging „dat hiertoe een regeling tot opschorting van de invoer in het leven dient te worden geroepen door gebruik te maken van een stelsel van invoervergunningen die zullen worden afgegeven naarmate de toestand van de markt van de Geemeenschap zulks toelaat".
Op 25 maart 1970 stelde de Commissie verordening (EEG) nr. 565/70 vast, „betreffende het beheer van het stelsel van invoervergunningen voor tafelappelen en houdende wijziging van verordening (EEG) nr. 459/70" (PB nr. L 69, blz. 33). Volgens artikel 1 dezer verordening wordt „aan de aanvragen om invoervergunningen welke tot en met 20 maart 1970 overeenkomstig het bepaalde in artikel 1 van verordening (EEG) nr. 459/70 zijn ingediend, gevolg gegeven binnen de grenzen van de in de aanvraag vermelde hoeveelheid en tot 80 % van een referentiehoeveelheid". De datum van 20 maart 1970 is enkele malen verschoven, met name bij de artikelen 1 van respectievelijk verordening (EEG) nrs. 686/70 en 983/70 van de Commissie van 15 april en 28 mei 1970 (PB nr. L 84, blz. 21 en nr. L 116, blz. 35).
Artikel 1, lid 2, van verordening nr. 565/70 bepaalt dat „de referentiehoeveelheid gelijk is aan de som van de hoeveelheden appelen, . . ., welke de aanvrager in 1969 in de Gemeenschap heeft ingevoerd tijdens de maand die met de in de aanvraag vermelde maand overeenkomt".

3. In mei 1970 vroegen de huidige verzoeksters in het hoofdgeding bij het Produktschap voor Groenten en Fruit, het hierna als „PGF" aangeduide Nederlandse bureau, vergunningen aan voor de invoer van tafelappelen uit derde landen. Het PGF antwoordde hierop dat „de aanvraag moet worden afgewezen" of dat „in afwijzende zin wordt beslist", waarbij het zich in hoofdzaak baseerde op de verordeningen nrs. 459/70, 565/70 en 686/70.
Bij beroepschriften van 5 augustus 1970 (zaken 41 tot 44-70) verzochten de ondernemingen het Hof om nietigverklaring van de aan deze afwijzing ten grondslag liggende beslissingen of beschikkingen der Commissie. Bij arrest van 13 mei 1970 (Jurisprudentie 1971, blz. 411 e. v.) heeft het Hof de beroepen ongegrond verklaard.
Tevens hebben verzoeksters op 30 juni 1970 bij het College van Beroep voor het Bedrijfsleven beroep ingesteld tot nietigverklaring van de afwijzende beslissingen van het PGF, waartoe zij met name aanvoerden dat de Nederlandse Staat in strijd met verordening nr. 459/70 de uit deze verordening voortvloeiende rechten en verplichtingen had overgedragen aan het PGF, en dat sommige Nederlandse bepalingen die in genoemde beslissingen waren toegepast, in strijd waren met het Gemeenschapsrecht. Het Nederlandse college heeft zich daarop krachtens artikel 177 van het EEG-Verdrag tot het Hof gewend, dat bij arrest van 15 december 1971 uitspraak heeft gedaan (gevoegde zaken 51 tot 54-71, Jurisprudentie 1971, blz. 1107 e. v.).

4. Toen — nog steeds in dezelfde zaken ten principale — het College van Beroep, dat zich ten aanzien van andere punten grotendeels door bovengenoemde arresten liet leiden, bevond dat verzoeksters tevens aanvoerden dat de verordeningen nrs. 459/70, 565/70 en 686/70 onverenigbaar waren met artikel XI van de GATT, besloot het op 5 mei 1972 de volgende vragen aan het Hof voor te leggen:

„1. Valt onder „de geldigheid" van de door de instellingen van de Gemeenschap verrichte handelingen in artikel 177 van het EEG-Verdrag ook de geldigheid in het licht van ander in-

ternational recht dan det Gemeenschapsrecht?

2. Indien de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord, zijn de verordeningen (EEG) nrs. 459/70, 565/70 en 686/70 als in strijd met artikel XI van de Algemene overeenkomst betreffende tarieven en handel (GATT) ongeldig?"

Artikel XI van de GATT luidt als volgt:

„Algemene afschaffing van kwantitatieve beperkingen

1. Behalve rechten, belastingen of andere heffingen mag geen verdragsluitende partij enig verbod of enige beperking, toegepast hetzij door middel van contingenten of invoer- of uitvoervergunningen, hetzij door middel van andere maatregelen, opleggen of handhaven op de invoer van een produkt van oorsprong uit het grondgebied van een andere verdragsluitende partij of op de uitvoer of verkoop ten uitvoer van een produkt dat voor het grondgebied van een andere verdragsluitende partij is bestemd.

2. Het bepaalde in lid 1 van dit artikel strekt zich niet uit tot de volgende gevallen:

   a) uitvoerverboden of -beperkingen welke tijdelijk worden toegepast om kritieke tekorten aan voedingsmiddelen of andere voor de exporterende verdragsluitende partij onmisbare produkten te voorkomen of te verlichten;

   b) invoer- en uitvoerverboden of -beperkingen welke nodig zijn voor de toepassing van normen of regelingen tot het indelen, het rangschikken of het aan de markt brengen van produkten bestemd voor de internationale handel;

   c) invoerbeperkingen ten aanzien van een in enigerlei vorm geïmporteerd produkt van de landbouw of visserij nodig ter uitvoering van overheidsmaatregelen beogende:

      i) de hoeveelheden te beperken welke van het overeenkomstige binnenlandse produkt mogen worden verkocht of geproduceerd, of, indien er geen aanmerkelijke binnenlandse produktie van het overeenkomstige produkt bestaat, van een binnenlands produkt dat het geïmporteerde direct kan vervangen; of

      ii) een tijdelijk overschot weg te werken van het overeenkomstige binnenlandse produkt, of, indien er geen aanmerkelijke binnenlandse produktie van het overeenkomstige produkt bestaat, van een binnenlands produkt dat het geïmporteerde direct kan vervangen, door zulk een overschot om niet of onder de marktprijs ter beschikking te stellen van zekere groepen binnenlandse verbruikers; of

      iii) de hoeveelheden te beperken, welke mogen worden geproduceerd van een dierlijk produkt waarvan de produktie, geheel of in hoofdzaak, rechtstreeks afhankelijk is van het geïmporteerde produkt, indien de binnenlandse produktie van zulk een goed betrekkelijk onbeduidend is.

Iedere verdragsluitende partij die overeenkomstig het bepaalde sub c) van dit lid beperkingen aan de invoer van enig produkt oplegt, dient de totale hoeveelheid of waarde van dit produkt welke gedurende een bepaalde toekomstige periode mag worden ingevoerd, alsmede enige verandering in deze hoeveelheid of waarde, ter algemene kennis te brengen. Bovendien mogen de krachtens dit lid, sub i), toegepaste beperkingen de totale invoer niet doen verminderen in verhouding tot de totale binnenlandse produktie, zulks in vergelijking met de verhouding welke men redelijkerwijze tussen deze beide hoeveelheden

bij afwezigheid van beperkingen zou kunnen verwachten. Bij vaststelling van deze verhouding houdt de verdragsluitende partij terdege rekening met de verhouding welke in een voorafgaande basisperiode bestond, zomede met alle bijzondere factoren welke van invloed kunnen zijn geweest of kunnen zijn op de handel in het betrokken produkt.

3. Overal waar in de artikelen XI, XII, XIII en XIV van invoer- of uitvoerbeperkingen wordt gesproken, worden hieronder mede verstaan de beperkingen, die worden toegepast door middel van staatshandelstransacties."

5. De verwijzingsbeschikking is ingeschreven ter griffie van het Hof op 8 mei 1972.

Bij beschikking van 5 juli 1972 heeft het Hof besloten de onderhavige zaken zowel voor de mondelinge behandeling als ter gelijktijdige berechting bij het eindarrest te voegen.

De verzoekende ondernemingen, de regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de Commissie van de Europese Gemeenschappen hebben overeenkomstig artikel 20 van het Statuut van het Hof der EEG schriftelijke opmerkingen ingediend.

Het Hof heeft, op rapport van de Rechter-Rapporteur en gehoord de Advocaat-Generaal, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

Ter terechtzitting van 5 oktober 1972 hebben verzoeksters in het hoofdgeding en de Commissie van de Europese Gemeenschappen mondelinge opmerkingen gemaakt.

De verzoekende ondernemingen werden ten deze vertegenwoordigd door B. H. ter Kuile, advocaat bij de Hoge Raad der Nederlanden, de Nederlandse Regering door E. L. C. Schiff, secretaris-generaal van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, en de Commissie door haar juridisch adviseur R. C. Fischer.

De Advocaat-Generaal heeft ter terechtzitting van 25 oktober 1972 conclusie genomen.

II — Samenvatting van de opmerkingen, ingediend krachtens artikel 20 van het Statuut van het Hof der EEG.

Overwegende dat de krachtens artikel 20 van het Statuut van het Hof van Justitie van de EEG ingediende opmerkingen kunnen worden samengevat als volgt:

Ten aanzien van de eerste vraag

De *verzoekende ondernemingen* merken op dat deze vraag van een andere kant moet worden benaderd dan door het College van Beroep is gedaan. De GATT valt onder artikel 234, eerste alinea, van het EEG-Verdrag, volgens hetwelk „de rechten en verplichtingen voortvloeiende uit overeenkomsten vóór de inwerkingtreding van dit Verdrag gesloten tussen een of meer Lid-Staten enerzijds en een of meer derde staten anderzijds, door de bepalingen van dit Verdrag niet worden aangetast". Hieruit volgt dat de Gemeenschapsinstellingen niet bevoegd waren maatregelen te nemen, waardoor de uit de GATT voortvloeiende rechten en verplichtingen kunnen worden aangetast. Deze maatregelen zijn onverenigbaar met artikel 234 en ongeldig wegens onbevoegdheid; particulieren kunnen de niet-toepasselijkheid ervan inroepen.

De *Nederlandse Regering* meent dat de geldigheid van een handeling van een der instellingen der EEG in het algemeen moet worden beoordeeld naar de regels van het Gemeenschapsrecht, met inbegrip van artikel 234 van het EEG-Verdrag. Dit artikel dient aldus te worden verstaan dat de uit internationale overeenkomsten voortvloeiende rechten en verplichtingen niet mogen worden aangetast door genoemde instellingen. Indien twee rechtsregels, vervat in onderscheidenlijk een communautaire handeling en een internationale overeenkomst, in een Lid-Staat rechtstreeks toepasselijk doch onderling onverenigbaar zijn, zal deze onverenigbaarheid in concreto tot een conflict van subjectieve rechten of verplichtingen leiden. De eerste vraag zal derhalve bevestigend moeten worden beantwoord.

Krachtens artikel 65 en 66 van de Neder-

landse grondwet zijn regels van internationaal recht in Nederland onder omstandigheden rechtstreeks toepasselijk, en wel met voorrang boven de regels van het nationaal recht. Derhalve zal de Nederlandse rechter, wiens oordeel wordt ingeroepen in een conflict tussen een communautaire handeling en een internationale overeenkomst, in zijn uitspraak hetzij moeten bepalen welke van de beide rechtsregels geldt in het hem voorgelegde geval, hetzij de betekenis moeten uitleggen, welke aan de beide rechtsregels in onderling verband voor dit concrete geval toekomt. Het Hof is bevoegd tot een uitspraak, indien het in een dergelijk geval door de nationale rechter een vraag krijgt voorgelegd over de geldigheid van een communautaire handeling. Anders zouden de rechterlijke instanties van de onderscheiden Lid-Staten immers wellicht tot uiteenlopende uitspraken komen over de geldigheid of de betekenis van het Gemeenschapsrecht.

De *Commissie* geeft om te beginnen een historisch overzicht van de verhouding tussen de Gemeenschap en de Lid-Staten enerzijds en de GATT anderzijds, waarbij de voornaamste elementen van het systeem dezer overeenkomst worden belicht; zij merkt in dit verband met name het volgende op:

De GATT is vóór de inwerkingtreding van het Verdrag door alle Lid-Staten met een groot aantal derde landen gesloten. De GATT-bepalingen zijn tot op heden niet formeel in werking getreden, maar worden door de verdragsluitende partijen voorlopig toegepast. Verre van deze overeenkomst als onverenigbaar met het Verdrag te beschouwen — in welk geval de Lid-Staten deze onverenigbaarheid overeenkomstig artikel 234 van het Verdrag hadden moeten opheffen —, heeft de Gemeenschap zich van meet af aan door de GATT gebonden geacht en in haar eigen naam de rechten van haar Lid-Staten uitgeoefend en hun verplichtingen uitgevoerd, voor zover deze rechten en verplichtingen binnen de grenzen van haar bevoegdheden vielen, hetgeen althans sinds het einde van de overgangsperiode voor vrijwel alle gebieden van de GATT het geval was. Hoewel de Gemeenschap nooit formeel tot de GATT is toegetreden en alleen de Lid-Staten stemrecht hebben, treedt bij alle beraadslagingen over handelspolitieke aangelegenheden uitsluitend de Gemeenschap, vertegenwoordigd door de Commissie, op en worden bij stemmingen de stemmen der Lid-Staten altijd in dezelfde zin uitgebracht overeenkomstig het door de Gemeenschap tevoren bepaalde standpunt. Dat de Gemeenschap zich in feite gedraagt als een verdragsluitende partij, wordt door de andere verdragsluitende partijen van de GATT aanvaard. Een en ander schijnt de conclusie te wettigen dat de GATT de Gemeenschap bindt op dezelfde wijze als de overeenkomsten die de Gemeenschap krachtens artikel 228 van het Verdrag heeft gesloten.

Dit wil echter niet zeggen dat de schending van de GATT door een handeling van een Gemeenschapsinstelling voor de rechter kan worden ingeroepen om de ongeldigheid van deze handeling te doen vaststellen. Integendeel, zulks zou in het stelsel van de GATT niet passen. Indien de rechter een betwiste maatregel ongeldig zou verklaren wegens onverenigbaarheid met de GATT, zou hij de procedures doorkruisen die de GATT voor de beslechting van dergelijke geschillen zelf heeft voorzien en die niet het karakter van rechtspraak maar van onderhandeling hebben. Men mag overigens niet vergeten dat de in deze overeenkomst vooziene concessies en voordelen worden beperkt door tal van uitzonderingen; dat deze concessies in vele gevallen kunnen worden ingetrokken of gewijzigd, na overleg met de betrokken verdragsluitende partijen en tegen met hen overeengekomen compensaties; dat gebrek aan overeenstemming de intrekking der concessies niet in de weg staat, maar de andere betrokken partijen eenvoudig het recht geeft hunnerzijds gelijkwaardige concessies in te trekken; dat de verdragsluitende partijen volgens bepaalde, in het kader van de GATT vastgestelde protocollen een aantal GATT-bepalingen, waaronder artikel XI, slechts toepassen, „voor zover verenigbaar met de bestaan-

de wetgeving"; enzovoort. In geen van deze gevallen komt men aan de vraag toe, of artikel XI van de GATT duidelijk en volledig genoeg is om door de rechterlijke autoriteiten te kunnen worden toegepast.
Op het verbodsbeginsel in lid 1 van dit artikel bevat lid 2 ten slotte een aantal uitzonderingen, waaronder vooral die sub c) hier van belang zijn; ook om deze reden kan lid 1 niet worden ingeroepen tegen de geldigheid van het afgeleide Gemeenschapsrecht.
Ten aanzien van de tweede vraag
Volgens de *verzoekende ondernemingen* zijn de in de verordeningen nrs. 459/70, 565/70 en 686/70 bedoelde beperkingen in strijd met de verplichtingen der Lid-Staten ingevolge artikel XI van de GATT, daar lid 2 van dit artikel in casu niet toepasselijk is. Anderzijds is het systeem van invoerbeperkingen, neergelegd in de twee laatstgenoemde verordeningen, in strijd met artikel XIII van de GATT. Derhalve dient voor recht te worden verklaard dat de drie genoemde verordeningen wegens strijd met artikel 234 van het EEG-Verdrag en onbevoegdheid der Commissie ongeldig zijn.
De *Nederlandse Regering* maakt geen opmerkingen over de tweede vraag.
De *Commissie* verklaart dat noch de nationale rechter noch de verzoekende ondernemingen argumenten voor het onrechtmatig karakter van de bestreden verordeningen hebben aangevoerd. De stelling van strijdigheid is trouwens onjuist; de Commissie verwijst hiertoe naar haar opmerkingen in de zaken 41 tot 44-70. Voor zover in dit opzicht nog twijfel zou bestaan, zou eerst moeten worden getracht de eventuele onverenigbaarheid door interpretatie der betrokken verordeningen weg te nemen.

Ten aanzien van het recht

1 Overwegende dat het College van Beroep voor het Bedrijfsleven bij uitspraak van 5 mei 1972, ingekomen ter griffie van het Hof op 8 mei 1972, krachtens artikel 177 van het EEG-Verdrag twee vragen heeft gesteld over de uitlegging van dit artikel en de geldigheid van enkele verordeningen der Commissie;

2 dat het Hof in de eerste plaats wordt gevraagd, of de geldigheid van de door de instellingen der Gemeenschap verrichte handelingen in de zin van artikel 177 van het Verdrag ook hun geldigheid ten aanzien van internationaal recht omvat;

3 dat de tweede vraag, gesteld ingeval de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord, ertoe strekt te vernemen of de verordeningen nrs. 459/70, 565/70 en 686/70 der Commissie — die bij wijze van vrijwaringsmaatregelen in invoerbeperkingen voor appelen uit derde landen voorzagen — „ongeldig zijn als in strijd met artikel XI van de Algemene overeenkomst betreffende tarieven en handel (GATT)", hierna te noemen „GATT";

4 Overwegende dat luidens de tekst van artikel 177, eerste alinea, van het EEG-Verdrag „het Hof van Justitie bevoegd is, bij wijze van prejudiciële beslissing, een uitspraak te doen over ... de geldigheid ... van de door de instellingen van de Gemeenschap verrichte handelingen";

5 dat aldus omschreven de bevoegdheid van het Hof aan generlei beperking wordt onderworpen ten aanzien van de gronden, waarop de geldigheid van deze handelingen kan worden aangevochten;

6 dat, waar deze bevoegdheid zich uitstrekt tot alle redenen van ongeldigheid welke deze handelingen kunnen aankleven, het Hof gehouden is te onderzoeken of de geldigheid dier handelingen kan zijn aangetast ten gevolge van strijdigheid met een regel van internationaal recht;

7 dat, zal de onverenigbaarheid van een Gemeenschapshandeling met een bepaling van internationaal recht afbreuk kunnen doen aan de geldigheid dier handeling, de Gemeenschap allereerst door deze bepaling moet zijn gebonden;

8 dat, ingeval de ongeldigheid voor de nationale rechter wordt ingeroepen, de bepaling voorts geëigend moet zijn voor de justitiabelen in de Gemeenschap het recht mee te brengen zich daarop in rechte te beroepen;

9 dat derhalve dient te worden onderzocht of ten aanzien van de GATT aan deze beide voorwaarden is voldaan;

10 Overwegende dat vaststaat, dat de Lid-Staten bij de afsluiting van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap waren gebonden door de verbintenissen van de GATT;

11 dat zij zich niet uit hoofde van een onderlinge handeling hebben kunnen bevrijden van bestaande verplichtingen jegens derde landen;

12 dat integendeel hun wil om de verbintenissen van de GATT te eerbiedigen voortvloeit zowel uit de bepalingen zelf van het EEG-Verdrag als uit de verklaringen door de Lid-Staten afgelegd bij de aanbieding van het Verdrag aan de verdragsluitende partijen van de GATT overeenkomstig de verplichting in artikel XXIV dezer Overeenkomst;

13 dat dit voornemen met name kenbaar is gemaakt in artikel 110 van het EEG-Verdrag waar de instemming van de Gemeenschap met de doelstellingen van de GATT wordt betuigd, evenals in artikel 234, eerste alinea, dat bepaalt dat de rechten en verplichtingen voortvloeiende uit overeenkomsten vóór de inwerkingtreding van het Verdrag gesloten en met name multilaterale overeenkomsten waarbij de Lid-Staten partij zijn, door de bepalingen van het Verdrag niet worden aangetast;

14 Overwegende dat de Gemeenschap — in de loop van de overgangsperiode geleidelijk en na afloop hiervan in hun geheel, krachtens de artikelen 111 en 113 van het Verdrag — de aan de tarief- en handelspolitiek verbonden taken heeft aanvaard;

15 dat de Lid-Staten door de verlening dezer bevoegdheden aan de Gemeenschap hun wil te kennen hebben gegeven haar te binden aan de krachtens de GATT aangegane verplichtingen;

16 dat sedert de inwerkingtreding van het EEG-Verdrag en meer in het bijzonder sedert de totstandbrenging van het gemeenschappelijk buitentarief, de overdracht van bevoegdheden in de betrekkingen tussen de Lid-Staten en de Gemeenschap op verschillende wijzen in het kader van de GATT is verwezenlijkt en door de andere verdragsluitende partijen is erkend;

17 dat, met name, de Gemeenschap, door middel van haar eigen instellingen, sindsdien is opgetreden als deelgenoot bij de tariefonderhandelingen en als partij bij diverse in het kader van de GATT gesloten akkoorden, in overeenstemming met het in artikel 114 van het EEG-Verdrag bepaalde, dat tarief- en handelsakkoorden „namens de Gemeenschap worden gesloten";

18 dat derhalve blijkt dat in alle opzichten waarin de Gemeenschap krachtens het EEG-Verdrag voorheen door de Lid-Staten uitgeoefende bevoegdheden ter zake van de toepassing van de GATT heeft aanvaard, de bepalingen dezer Overeenkomst de Gemeenschap verbinden;

19 Overwegende dat voorts moet worden onderzocht of de GATT-bepalingen voor de justitiabelen in de Gemeenschap het recht meebrengen zich daarop in rechte te beroepen ten einde de geldigheid ener Gemeenschapshandeling te betwisten;

20 dat daartoe zowel de geest, de opzet en de bewoordingen van de GATT moeten worden beschouwd;

21 Overwegende dat deze Overeenkomst, die blijkens de preambule uitgaat van het beginsel van onderhandelingen „op grondslag van wederkerigheid en wederzijds voordeel", wordt gekenmerkt door een grote soepelheid van haar bepalingen, met name die betreffende de uitzonderingsmogelijkheden, de maatregelen die in geval van bijzondere moeiljkheden kunnen worden genomen, en de regeling van geschillen tussen de verdragsluitende partijen;

22 dat aldus luidens haar artikel XXII, lid 1, „elke verdragsluitende partij de door een andere verdragsluitende partij eventueel te berde gebrachte bezwaren

betreffende enige zaak welke de uitvoering van deze Overeenkomst raakt, in welwillende overweging neemt en voldoende gelegenheid dient te bieden tot overleg";

23 dat ingevolge lid 2 van dit artikel „de Verdragsluitende partijen" — waaronder krachtens artikel XXV, lid 1, „de gezamenlijk optredende verdragsluitende partijen" worden verstaan — „in overleg kunnen treden met een of meer verdragsluitende partijen betreffende enigerlei kwestie waarvoor een bevredigende oplossing door middel van het overleg bedoeld in lid 1, niet kon worden gevonden";

24 dat indien een verdragsluitende partij meent „dat enig voordeel hetwelk voor haar rechtstreeks of middellijk uit deze Overeenkomst voortvloeit, wordt teniet gedaan of uitgehold of dat het bereiken van een in deze Overeenkomst gesteld doel wordt verhinderd, doordat" met name „een andere verdragsluitende partij in gebreke blijft haar verplichtingen krachtens deze Overeenkomst na te komen", artikel XXII uitvoerig regelt welke maatregelen de betrokken partijen, of de gezamenlijk optredende verdragsluitende partijen, in een dergelijke situatie kunnen of moeten nemen;

25 dat deze maatregelen, voor de oplossing van geschillen, omvatten al naar he geval, schriftelijke bezwaren of voorstellen, waaraan „welwillende aandacht" moet worden geschonken, onderzoeken, eventueel gevolgd door aanbevelingen, raadplegingen of uitspraken van de verdragsluitende partijen, waaronder die tot machtiging van bepaalde verdragsluitende partijen om uit de GATT voortvloeiende concessies of andere verplichtingen jegens andere verdragsluitende partijen op te schorten, en uiteindelijk in geval van een dergelijke opschorting de mogelijkheid voor de betrokken partij om de Overeenkomst op te zeggen;

26 dat ten slotte, ingeval op grond van krachtens de GATT aangegane verplichtingen of van een concessie inzake een preferentiële behandeling bepaalde producenten nadeel wordt of dreigt te worden toegebracht, artikel XIX de mogelijkheid voor een verdragsluitende partij openstelt om de verplichting enerzijds op te schorten of de concessie in te trekken of te wijzigen, hetzij na overleg met de gezamenlijke verdragsluitende partijen en bij gebreke aan overeenstemming tussen de betrokken verdragsluitende partijen, hetzij zelfs, in spoedeisende gevallen een voorlopig, zonder voorafgaand overleg;

27 Overwegende dat uit deze gegevens genoegzaam blijkt dat artikel XI van de GATT, in deze context gesteld, niet geëigend is om voor de justitiabelen in de Gemeenschap het recht mee te brengen zich daarop in rechte te beroepen;

28 dat mitsdien artikel XI van de GATT de geldigheid van de verordeningen nrs. 459/70, 565/70 en 686/70 der Commissie niet vermag aan te tasten;

29 Overwegende dat de kosten, door de regering van het Koninkrijk der Nederlanden en door de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening hunner opmerkingen voor het Hof gemaakt, niet voor vergoeding in aanmerking kunnen komen en dat de procedure ten aanzien van partijen in het hoofdgeding als een aldaar gerezen incident is te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen;

Gezien de processtukken;
Gehoord het rapport van de Rechter-Rapporteur;
Gehoord de mondelinge opmerkingen van verzoeksters in het hoofdgeding en van de Commissie van de Europese Gemeenschappen;
Gehoord de conclusie van de Advocaat-Generaal;
Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, met name de artikelen 110, 113, 117 en 234;
Gelet op de Algemene overeenkomst betreffende tarieven en handel, met name de artikelen XI, XIX, XXII, XXIII en XXV;
Gelet op verordening nr. 459/70 van de Commissie van 11 maart 1970 (PB nr. L 57, blz. 20);
Gelet op verordening nr. 565/70 van de Commissie van 25 maart 1970 (PB nr. L 69, blz. 33);
Gelet op verordening nr. 686/70 van de Commissie van 15 april 1970 (PB nr. L 84, blz. 21);
Gelet op het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de EEG, met name artikel 20;
Gelet op het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen;

HET HOF VAN JUSTITIE,

uitspraak doende op de door het College van Beroep voor het Bedrijfsleven bij diens uitspraak van 5 mei 1972 gestelde vragen, verklaart voor recht:

1. **De geldigheid, in de zin van artikel 177 van het EEG-Verdrag, van de door de instellingen der Gemeenschap verrichte handelingen kan aan een bepaling van internationaal recht worden getoetst, indien deze bepaling de Gemeenschap bindt en geëigend is voor de justitiabelen het recht mee te brengen zich daarop in rechte te beroepen.**

2. **Waar artikel XI van de GATT zodanige werking ontbeert, vermag deze bepaling de geldigheid van de verordeningen nrs. 459/70, 565/70 en 686/70 der Commissie (PB nr. L 57, blz. 20; nr. L 69, blz. 33; nr. L 84, blz. 21) niet aan te tasten.**

Lecourt Monaco Pescatore

Donner Trabucchi Mertens de Wilmars Kutscher

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op twaalf december negentienhonderdtweeënzeventig.

De Griffier

A. Van Houtte

De President

R. Lecourt

CONCLUSIE VAN DE ADVOCAAT-GENERAAL H. MAYRAS VAN 25 OKTOBER 1972 [1]

Mijnheer de President,

mijne heren Rechters,

I — Inleiding

1. De vraag

Een der hoofddoeleinden van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap is het scheppen van een aaneengesloten economische ruimte zonder interne belemmeringen, waarin geleidelijk een douane-unie en vervolgens een economische unie tot stand moeten worden gebracht.

De gemeenschappelijke markt moet in haar contacten met derde landen derhalve als eenheid optreden, daar de Lid-Staten hun externe handelsbetrekkingen niet meer onafhankelijk van elkaar kunnen verzorgen. Hoewel de Europese Gemeenschap zich in dit opzicht als een „blok" voordoet, mag zij niet autarkisch te werk gaan. Integendeel, haar handelspolitiek dient ingevolge zowel de preambule als artikel 110 van het Verdrag in de richting te gaan van een geleidelijke opheffing der belemmeringen in het internationale handelsverkeer en van een verlaging der tariefmuren. Men kan hier dan ook spreken van een liberaal beleid tegenover derde landen, hetgeen trouwens geheel in de lijn ligt van het algemeen streven in de wereld naar ordening van de internationale handel op basis van non-discriminatie en afwijzing van het preferentiestelsel.

1 — Vertaald uit het Frans.